

tobb etü
SPM

Sosyal Politikalar Uygulama ve Araştırma Merkezi
Center for Social Policy Research

ARAŞTIRMA NOTU'11/C-01A
Yayınlanma tarihi: 23 Temmuz 2011

UMEM BECERİ'10 PROJESİ'NDE İL BAZINDA FİRMALARDAN TOPLANAN STAJYER TALEPLERİ ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME*

Yrd. Doç. Dr. Talha YALTA
Direktör Yardımcısı (yalta@etu.edu.tr)

Damla Marangoz
Araştırmacı (dmarangoz@etu.edu.tr)

YÖNETİCİ ÖZETİ

UMEM Beceri'10 Projesi, kendisine özgü stajyer talebi toplama mekanizması ile dört ay gibi kısa bir sürede odalar tarafından Türkiye genelinde 36.680 gibi görece yüksek bir istihdam talebini ortaya çıkarmayı başarmıştır. Diğer yandan, illerdeki toplam firma sayıları ve firmalardan gelen stajyer talepleri arasında önemli farklar olduğu da görülmektedir. Bu çalışmada, toplanan taleplere ilişkin illerdeki istihdam yapısı ve firma sayılarını da dikkate alan bir analiz gerçekleştirilmektedir. Regresyon sonuçlarına göre, bir ilde sanayi sektöründe faaliyet gösteren firma sayısının yanı sıra, ilin proje pilot ili olmasının da stajyer taleplerini artırıcı etkisi olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca, özellikle 4 büyük ilde (İstanbul, Ankara, İzmir, Bursa), firmalardan toplanan taleplerin il büyüklükleri ve illerdeki istihdam yapısının kontrol edildiği durumda beklenecek miktarlardan daha az olduğu ortaya çıkmaktadır. Çalışmadan çıkan politika dersi, özellikle büyük illerde var olan talep toplama süreçlerinin daha aktif bir tanıtım, daha kapsamlı bir uygulama altyapısı ve daha hızlı bir karar alma süreci gibi ek mekanizmalarla desteklenmesi gerektiğidir.

Türkiye'de mesleksizliğe bağlı olarak yaşanan işsizliği çözmeyi amaçlayan Uzmanlaşmış Meslek Edindirme Merkezleri (UMEM) / Beceri'10 Projesi, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB), ve TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi (TOBB ETÜ) paydaşlığında Temmuz 2010'dan bu yana yürütülmektedir.

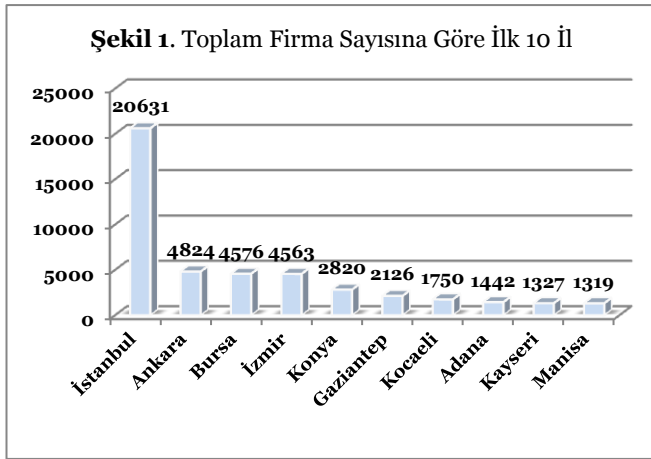
Şu an itibarıyla 79 ilde hayata geçirilmiş olan proje, TOBB'un koordinasyonunda Sanayi Odaları

veya Ticaret ve Sanayi Odaları'na üye firmaların meslek sahibi eleman ihtiyacının, talebin büyüklüğüne uygun sayıda işsiz meslek kazandırılması yoluyla karşılanması fikrine dayanmaktadır. Firmalardan toplanan talepler doğrultusunda açılan kurslara 18-40 yaş arasında olan, meslek sahibi olmayan ve İŞKUR'a kayıtlı tüm işsizler başvurabilmektedir. Kabul edilen adaylar yaklaşık 3 ay boyunca Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı UMEM Meslek Liseleri'nde teorik ve pratik eğitim almak-

* Bu yazıda dile getirilen görüşler yazarlara aittir; TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi'ni ve TOBB ETÜ Sosyal Politikalar Uygulama ve Araştırma Merkezi'ni bağlamaz.

ta ve daha sonra eşleştirildikleri firmalarda işbaşı eğitime başlamaktadır. Burada da başarılı olan kursiyerlerin katılımcı firmalar tarafından istihdam edilmeleri hedeflenmektedir.

Türkiye'deki sanayinin yüzde 80'ini temsil eden 19 pilot ilde¹ var olan meslek sahibi eleman ihtiyacını saptamaya yönelik işgücü piyasası analizlerini takiben hayata geçirilen UMEM Beceri'10 Projesi halen 79 ilde sürdürülmektedir. Mayıs ayı rakamlarına göre açılan toplam kurs sayısı 869, toplam kursiyer sayısı ise 9.376'dır. Hali hazırda devam eden 510 kursta 8.378 kişi eğitim almaktadır. Tamamlanan 61 kurstan 1.016 kişi mezun olarak firmalarda işbaşı eğitime başlamıştır. Kocaeli, Nevşehir, Eskişehir ve Tekirdağ-Çorlu'da toplam 177 kişiye istihdam sağlanmış bulunmaktadır.

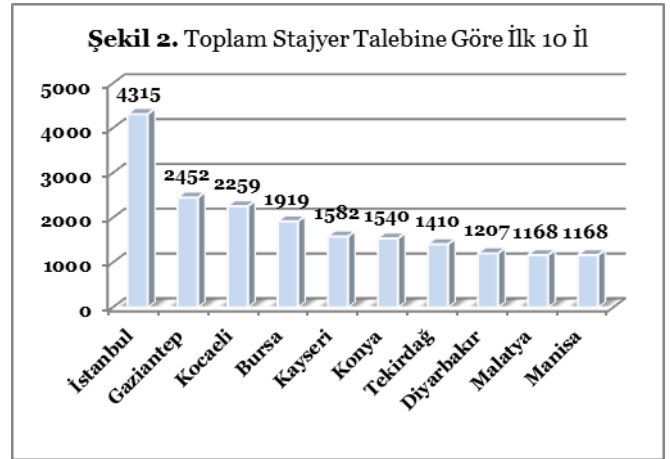
Kaynak: Beceri'10 Kurs Yönetimi Bilgi Sistemi

Beceri'10 Projesi'nin Türkiye'de şimdiye kadar uygulanmış olan aktif istihdam politikalarından ayrılcı bir üstünlüğü, Sanayi Odaları ve Ticaret ve Sanayi Odaları tarafından il bazında yürütülen stajyer talebi toplama sürecidir. Kamu-özel sektör işbirliğinin önemli bir örneği olan bu uygulama ile açılan kursların firma talep ve ihtiyaçları ile uyumlu olması sağlanarak, mezunlar arasında yüksek bir işe yerleştirme oranına ulaşılması hedeflenmektedir.

Beceri'10 Projesi'ne özgü stajyer talebi toplama mekanizması, dört ay gibi kısa bir sürede Türkiye

¹ Bu pilot iller Adana, Ankara, Antalya, Bursa, Denizli, Diyarbakır, Erzurum, Gaziantep, İstanbul, İzmir, Kayseri, Kocaeli, Konya, Malatya, Manisa, Mersin, Samsun, Tekirdağ, ve Trabzon'dur.

genelinde 36.680 gibi görece yüksek bir istihdam talebini odalar kanalıyla ortaya çıkarmayı başarmıştır. Diğer yandan, Şekil 1 ve Şekil 2'de görüldüğü gibi, illerdeki toplam firma sayıları ve firmalardan gelen stajyer talepleri arasında önemli farklar ve uyumsuzluklar olduğu da görülmektedir. Örnek olarak, sanayi sektöründe faaliyet gösteren firma sayısı 20.000'in üzerinde olan İstanbul ilinden gelen stajyer talebi 4.315 iken, 2.452 firma bulunan Gaziantep'ten toplanan talep 2.126'dır. Benzer şekilde, sanayi firma sayısı bakımından Türkiye'de ikinci sırada yer alan Ankara, stajyer talepleri bakımından ilk on sıraya giremeyerek Malatya ve Manisa gibi illerin gerisinde kalmıştır. Bu durum, istihdamın yapısı ve firma sayıları gibi illerin kendine has özelliklerini dikkate alan ayrıntılı bir analize ihtiyaç olduğunu göstermektedir. Mayıs ayı içerisinde Türkiye

Kaynak: Beceri'10 Kurs Yönetimi Bilgi Sistemi

Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı (TEPAV) tarafından yapılan ve iller için temel düzeyde bir performans değerlendirmesi sunan ön çalışma [1] sonuçları da firma taleplerini açıklamaya yönelik ayrıntılı bir incelemenin gerekliliğine işaret etmektedir. SPM'nin bundan böyle yayınlamayı sürdüreceği politika notları serisinin ilki olan bu çalışma, bu ihtiyacı karşılamaya yönelik bir adım olmak üzere firmalardan toplanan stajyer taleplerinde ne gibi etmenlerin etkili olduğunu regresyon yöntemi kullanılarak araştırmaktadır.

Farklı illerde firmalardan gelen toplam stajyer miktarlarını etkileyebilecek etmenler arasında illerdeki firma sayısı, illerdeki projede faal olan oda sayısı ve illerin pilot il olup olmaması gibi etmenlerden söz etmek mümkündür. Bunlar arasında belki de en önemlisi firma sayısıdır. Sanayi

hacmi büyük olan illerde stajyer talebinde bulunabilecek firmaların ve bu firmalardan gelecek tekil stajyer taleplerinin daha yüksek olacağı açıktır. Öte yandan, firma sayısı az olan illerde ise sanayiciler ile daha etkin bir iletişim sürdürülebilmek, projeyi daha iyi tanıtabilmek ve böylece projeye daha fazla katılım sağlamak da olanaklıdır.

Firmalardan gelen stajyer taleplerinde önemli olduğu düşünülen bir diğer etmen, illerdeki projede aktif olarak çalışan oda sayısıdır. Oda sayısı birden çok olan illerin daha fazla stajyer talebi toplamaları beklense de bunun tersinin geçerli olması mümkündür. Projeye yalnızca bir odanın katıldığı küçük illerde, talep toplama işlemleri tek bir merkezden yürütüldüğü için, daha hızlı ve etkin bir çalışma gerçekleştirilebilir.

Toplanan stajyer taleplerine ilişkin bir diğer nokta, illerin pilot il olarak seçilmesinin firmaların stajyer talebi üzerindeki etkisidir. Beceri'10 Projesi'nin pilot illerde şimdiye kadar daha çok tanım olanağı bulunduğu bir gerçektir. Ayrıca, seçilmiş bu 19 il projenin başlangıcından bu yana icra kurulu üyeleri tarafından çeşitli fırsatlarda ziyaretler edilmiş, benzer şekilde bu illerdeki kurs yönetimleri de çeşitli zamanlarda Ankara'ya davet edilerek kendileri ile toplantılar düzenlenmiştir. Tüm bu çalışmalar projenin pilot illere daha iyi anlatılmasına ve bu illerin projeyi daha fazla sahiplenmesine yardımcı olmuştur. Bunlara ek olarak, pilot illerde talep toplama işlemi başlangıçta İşgücü İhtiyaç Analizleri [2] anket çalışması ile birlikte yürütülmüştür. Firmalar ile yüz yüze gerçekleştirilen bu görüşmeler nedeniyle pilot illerde toplanan talep miktarlarının görece daha çok olduğu düşünülebilir.

Yukarıda tartışılan soruların il bazında toplam stajyer talepleri üzerinde ne derece etkili olduğunu incelemek üzere iki ayrı ekonometrik model ele alınmıştır. Bu modellerden birincisi illerdeki firma sayılarının yanı sıra istihdamın yapısını da kontrol ederek öncelikle illerde projeye katılan oda sayısı ve pilot il olup olmama özelliklerinin etkisini incelemektedir. Diğer model ise il büyük-

lüklerine odaklanarak olası ölçek etkisini tahmin etmektedir. Analizde kullanılan veriler TÜİK Karşılaştırmalı Bölgesel İstatistikler verileri [3], Beceri'10 Kurs Yönetimi Bilgi Sistemi verileri [4], TOBB Sanayi Veri tabanı verileri [5], ve bunlara dayanarak hesapladığımız verilerdir. Karşılaştırmalı Bölgesel İstatistikler 2010 yılı için henüz yayınlanmadığı için, TÜİK verileri 2009 yılına aittir. TOBB Kurs Yönetimi Bilgi Sistemi verileri 3 Nisan 2011 tarihi itibarı ile çevrimiçi olarak elde edilen verilerdir. TOBB Sanayi Veri Tabanı verileri ise Ekim 2010 tarihlidir.

Birinci modelde bağımsız değişken olarak illerde firmalardan toplanan toplam onaylanmış stajyer talebi kullanılmıştır. Açıklayıcı değişkenler ise ildeki oda sayısının yanı sıra ilin pilot il olup olmadığı, ve toplam firma sayısı 4000'in üzerinde olan İstanbul, Ankara, Bursa, ve İzmir illerini gösteren kukla değişkenlerdir. Katsayı tahminlerinin yanlı olmasını engellemek için illerde sanayi sektörü büyüklüğünün ve sanayi sektöründe yer alan

istihdam yapısının kontrol edilmiş olması önemlidir. Bu nedenle illerde imalat sektöründe faaliyet gösteren firma sayısı, imalat firmaları başına ortalama sanayi ihracatı,

ve imalat firmaları başına ortalama enerji tüketimi verileri modele kontrol değişkenleri olarak eklenmiştir. Bu değişkenler, illerde sanayi büyüklüğüne ve üretim teknolojilerinde sermaye yoğunluğuna dayalı farklılaşmaların regresyon sonuçlarının geçerliliğini etkilememesi açısından önemlidir.

Tablo 1. Model 1 Tahmin Sonuçları
Bağımlı Değişken: Stajyer Talebi

Değişken	Katsayı	Std. Hata	
Sabit	77,79	84,43	
Firma sayısı	0,22	0,02	***
Enerji yoğunluğu	0,04	0,03	
İhracat	0,01	0,01	
Oda sayısı	-34,47	54,22	
Pilot il kuklası	888,79	114,80	***
Firma sayısı +4000 kuklası	-907,32	262,86	***
n=70	R ² =0,83		
F(6,63)=51,30	P-değeri (F)= 2,14e-22		

Tablo 1'de gösterilen tahmin bulguları, ildeki firma sayısı, ilin pilot il olup olmaması ve ildeki fir-

ma sayısının 4000'den fazla olması parametrelerinin istatistiksel olarak anlamlı olduğunu göstermektedir. İlerdeki firma sayısı arttıkça firmalardan toplanan stajyer talebi de ortalama yüzde 22 artmaktadır. Diğer bir deyişle, bir ilde sanayi sektöründe faaliyet gösteren firma sayısı 100 adet arttığında, stajyer talebinin de yaklaşık 22 adet artması beklenmektedir. Enerji yoğunluğu ve ihracat değişkenlerine ait katsayı tahminleri anlamlı olmamakla birlikte, işaret ve büyüklük açısından önsel beklentiler ile uyumludur. İlin pilot il olup olmaması değişkeni firmaların talebini etkileyen önemli bir etmen olarak ortaya çıkmaktadır. Tahmin sonuçlarına göre, pilot illerde diğer illere göre yaklaşık 900 daha fazla stajyer talep edilmiştir. İlin imalat sektöründe faaliyet gösteren toplam firma sayısının 4.000'den fazla olduğu 4 ilden biri olması ise talebi negatif etkilemektedir. Diğer bir deyişle; İstanbul, Ankara, İzmir, ve Bursa illerinde il büyüklüğünün firma sayısı ile kontrol edildiği durumda dahi beklenen talebin toplanmamış olduğu görülmektedir. Katsayı tahmini, yaklaşık ortalama 900 gibi oldukça yüksek bir farka işaret etmektedir.

Bazı illerde belirli firmalardan çok sayıda stajyer talebi gelmiş olması, firma büyüklüklerinin stajyer taleplerinde etkili olup olmadığı sorusuna yol açmıştır. Bu doğrultuda modeldeki bağımsız değişkenler, toplam stajyer talebi yerine, illerde stajyer talep eden ve bu talebi onaylanan firma sayısı ile birlikte de ele alınmış ve buradan da yukarıdaki sonuçlara benzer, destekleyici bulgular elde edilmiştir.

Dört büyük ilde firma taleplerinin imalat sektöründe faaliyet gösteren firma sayıları kontrol edildiği halde görece düşük olması dikkat çekicidir. Bu bulgu, illerin firma sayılarına göre gruplandırıldığı ikinci bir regresyon modelini oluşturmaya yönlendirmiştir. Bu doğrultuda, iller aşağıdaki 6 gruba ayrılmıştır.

- Firma sayısı 1-100 arasında olan 16 il,
- Firma sayısı 100-500 arasında olan 41 il,
- Firma sayısı 500-1.000 arasında olan 10 il,
- Firma sayısı 1.000-4.000 arasında olan 10 il,

- Firma sayısı 4.000-20.000 arasında olan 3 il,
- Firma sayısı 20.000'den fazla olan İstanbul.

Bunlar içerisinde en fazla sayıda ili kapsayan 100-500 firma grubu karşılaştırma kategorisi olarak seçilmiş ve yukarıdaki niteliksel değişkenler birinci modelde de yer alan firma sayısı ve pilot il değişkenleri ile birlikte açıklayıcı değişkenler olarak regresyona sokulmuştur.

Tablo 2. Model 2 Tahmin Sonuçları
Bağımlı Değişken: Stajyer Talebi

Değişken	Katsayı	Std. Hata	
Sabit	54,44	66,30	
Firma sayısı	0,49	0,17	***
Pilot il kuklası	529,42	143,34	***
Firma sayısı +20000	-6390,72	3395,61	*
Firma sayısı 4000-20000	-1838,34	762,68	**
Firma sayısı 1000-4000	83,47	273,69	
Firma sayısı 500-1000	-186,15	140,30	
Firma sayısı 1-500	-6,09	105,54	
n=70	R ² =0,85		
F(7,62)=50,84	P-değeri (F)= 2,57e-23		

Firma sayısının 20.000'in üzerinde olduğu İstanbul'da, firma sayısı ve pilot il olma özelliği kontrol edildiğinde dahi, toplanan stajyer talebi diğer illere göre ortalama yaklaşık 6400 daha azdır.

Tablo 2'de verilen Model 2 tahmin sonuçlarına göre, her 100 firma başına 49 stajyer talebi düşmektedir. Diğer bir deyişle, sanayi sektöründe faaliyet gösteren

her 2 firmanın birinden stajyer talebi alınabilmektedir. Yine, ilin pilot il olmasının da toplanan stajyer talebi sayısını olumlu etkilediği görülmektedir. Bu bulgu, pilot illerde projenin daha fazla sahiplenildiğini göstermenin yanı sıra, talep toplamaya daha erken başlanılan bu illerde Projenin tanıtımı için kullanılan ek sürenin varlığı ve kazanılan tecrübenin Projenin daha başarılı yürütülmesinde etkili olduğunu ortaya koymaktadır.

İkinci modelin en önemli sonucu il büyüklüklerine ilişkindir. Firma sayısının 20.000'in üzerinde olduğu İstanbul'da, firma sayısı ve pilot il olma özelliği kontrol edildiğinde dahi, toplanan stajyer talebi diğer illere göre ortalama yaklaşık 6.400 daha azdır. Benzer şekilde, sanayi sektöründe faaliyet gösteren firma sayısının 4.000 ile 20.000 arasında yer aldığı diğer 3 büyük ilde (Ankara, Bursa, İzmir) de toplanan stajyer talebi diğer illere göre ortalama 1900 daha azdır. Bu sonuçlar açıkça göstermektedir ki büyük illerde, özellikle

de İstanbul'da, firmalardan yeterince stajyer talebi elde edilebilmesi için ek önemler gereklidir. Daha küçük illerde odalar sanayicilerle birebir iletişime geçip daha etkin bir talep toplama süreci izleyebiliyorken, büyük illerde bunun gerçekleşmesi mümkün olamamıştır. Diğer il gruplarına ilişkin katsayı tahminleri anlamlı çıkmadığı için, bunların temel kategori olan 100-500 firmaya sahip illerden sistematik olarak bir farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmaktadır.

Son olarak, talep bildiren firma sayısının özel bir etkisi olup olmadığı sorusu ikinci modele ilişkin olarak da dikkate alınmış ve bağımlı değişken olarak stajyer talebi belirten ve talebi onaylanan firma sayısı dikkate alınmıştır. Buradaki sonuçlar da yukarıda tartışılan Model 2 bulgularını destekler niteliktedir.

SONUÇ

Bu politika notunda UMEM Beceri'10 projesi çerçevesinde illerden toplanan stajyer talebini etkileyen (ildeki imalat sektörü firma sayısı, projeye dahil olan oda sayısı, ve pilot il olma özelliği gibi) kimi etmenler ele alınmıştır.

Regresyon analizleri sonucunda elde edilen bulgulara göre, bir ildeki firma sayısı, ve ilin pilot il olup olmaması firmalardan alınan stajyer talebini olumlu yönde etkilemektedir. Tahmin edilen etki güçlüdür ve istatistiksel olarak da anlamlıdır. Bunun yanında başta İstanbul olmak üzere Ankara, Bursa, ve İzmir illerinde firmalardan stajyer talebi toplama sürecinde ciddi bir ölçüğe göre azalan getiri etkisi de gözlenmiştir.

Analiz bulguları ışığında; özellikle de İstanbul, Ankara, Bursa ve İzmir illerinde; var olan talep toplama süreçlerinin ek mekanizmalarla desteklenmesi gereği ortaya çıkmaktadır. Bu ek mekanizmaları daha aktif bir tanıtım, daha kapsamlı bir uygulama altyapısı, ve daha hızlı bir karar alma süreci olarak üç başlık altında toplamak mümkündür.

Son birkaç ay içerisinde Beceri'10 Projesi kapsamındaki tanıtım faaliyetleri hız kazanmıştır. İşsizlere ve nitelikli çalışan arayanlara yönelik olarak iki ayrı koldan sürdürülen bu tanıtım çalışmalarının firma sayısının çok olduğu illerde daha aktif bir şekilde yürütülmesinin önemi açıktır. Bu nok-

tada, projenin ve projenin sağladığı teşviklerin işverenlere daha iyi anlatılması amacıyla büyük illerdeki organize sanayi bölgeleri yönetimleri ile aktif bir işbirliğine gidilmesi önerilebilir.

İkinci olarak, büyük illerdeki Sanayi Odaları ve Ticaret ve Sanayi Odaları'nın Beceri'10 Projesi'ne yönelik olarak daha güçlü bir uygulama altyapısı geliştirmelerinin yararlı olacağı savunulabilir. Sanayi sektöründeki firma sayısı 1.000 ve altında olan birçok ilde oda tarafından görevlendirilecek tek bir personelin tüm firmalar ile yakın bir iletişim kurması ve bu iletişimi sürdürebilmesi mümkündür. Büyük illerde ise bunu sağlamak için daha fazla kişiye ihtiyaç duyulabilir.

Son olarak, firma sayısının çok olduğu illerde firmaların faaliyet çeşitliliğinin de arttığı ve bu çeşitliliğin özel soru ve ihtiyaçlara yol açabildiği bilinmektedir. Diğer taraftan, projede yer alan kamu kurumları arasındaki mevzuat farklılıkları zaman zaman çözüm noktasında gecikmelere yol açabilmektedir. Merkezde oluşturulacak hızlı bir karar alma mekanizmasının özel durumların değerlendirilebilmesinde kolaylık sağlayacağı ve özellikle de firma sayılarının çok olduğu büyük illerde daha fazla stajyer talebi toplanmasına yardımcı olacağı düşünülebilir.

KAYNAKLAR

- [1] "Kurs Sürecinde İlk 3 Ayın Değerlendirmesi," TEPAV, Mayıs 2011.
- [2] *Mesleki Eğitim İhtiyaç Analizi Sonuç Raporu*, TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi, Şubat 2011.
- [3] *Karşılaştırmalı Bölgesel İstatistikler*, Türkiye İstatistik Kurumu, Mayıs 2011.
- [4] *Beceri'10 Kurs Yönetimi Bilgi Sistemi*, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği, Nisan 2011.
- [5] *TOBB Sanayi Veri Tabanı*, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği, Ekim 2010.

(Gözden geçirme: 23 Eylül 2011)